

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Факультет № 6
Кафедра соціології та психології

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Психологія інклюзивної освіти»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
053 Психологія (практична психологія)

Харків 2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 28.08.2019 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 28.08.2019 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 28.08.2019 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (Протокол від 28.08.2019 № 7)

Розробники:

1. Старший викладач кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук Абасалієва О.М.

Рецензенти:

1. Начальник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, підполковник Колесніченко О.С.

2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Чепіга Л.П.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

1.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	16	4	2	-	-	10	Залік
Тема 2. Інклюзія-стратегія міжнародного та українського законодавства.	18	4	2	2	-	10	
Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.	16	4	2	2	-	8	
Тема 4. Інклюзивні школи – ефективні школи.	12	4	2	2	-	4	
Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.	12	4	2	2	-	4	
Тема 6. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	16	4	2	4	-	6	
Всього за семестр № 2:	90	24	12	12	-	42	Екзамен
Тема 7. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів.	10	4	2	-	-	4	
Тема 8. Індивідуальний навчальний план та його складові.	12	2	2	4	-	4	
Тема 9. Психолого-педагогічне оцінювання учнів з особливими освітніми потребами.	8	2	-	-	-	6	
Тема 10. Особливості	10	2	-	4	-	4	

оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами.							
Тема 11. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх учнів.	10	4	2	-	-	4	
Тема 12. Розвиток міжособистісних стосунків в учнівському колективі.	10	2	2	-	-	6	
Всього за семестр № 3:	60	16	8	8	-	28	

1.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	17	2	-	-	-	15	Залік
Тема 2. Інклюзія-стратегія міжнародного та українського законодавства.	12	-	2	-	-	10	
Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.	15	-	-	-	-	15	
Тема 4. Інклюзивні школи – ефективні школи.	15	-	-	-	-	15	
Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.	15	-	-	-	-	15	
Тема 6. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	12	2	-	2	-	12	

Всього за семестр № 2:	90	4	2	2	-	82	Екзамен
Тема 7. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів.	10	2	-	-	-	8	
Тема 8. Індивідуальний навчальний план та його складові.	10	-	-	2	-	8	
Тема 9. Психолого-педагогічне оцінювання учнів з особливими освітніми потребами.	10	-	-	-	-	10	
Тема 10. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами.	10	-	-	-	-	10	
Тема 11. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх учнів.	10	-	2	-	-	8	
Тема 12. Розвиток міжособистісних стосунків в учнівському колективі.	10	-	-	-	-	10	
Всього за семестр № 3:	60	2	2	2	-	54	

Семінарське заняття

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми

Кількість годин 2

Навчальні питання:

- 1.Визначення понять «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін.
- 2.Історичне підґрунтя інклюзивної освіти.
- 3.Історія спеціальної освіти та інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень розвитку.
- 4.Основні принципи інклюзивної освіти.

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Реферати:

1. Роль і місце інклюзії у сучасній системі освіти України.
2. Основні підходи до реалізації інклюзивної освіти студента.

Література: 1,2,5,8,10.

Семінарське заняття

Тема 2. Інклюзія-стратегія міжнародного та українського законодавства.

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми

Кількість годин 2

Навчальні питання:

- 1.Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти, зокрема, Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Приклади з законодавчо-нормативної бази окремих країн.
- 2.Освітні закони України, сучасна освітня нормативно-правова база (положення про спеціальну школу, положення про ПМПК, положення про індивідуальне навчання, порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, інструктивно-методичні листи МОН України щодо організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах;психологічного і соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання;завдань працівників психологічної служби щодо запровадження інклюзивного навчання, тощо).

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Реферати:

1. Саламанкська декларація про принципи та практичну діяльність у сфері освіти осіб із особливими потребами.
2. Заклад вищої освіти як установа відкритого типу
3. Основні підходи до організації освітньої діяльності студентів із особливими потребами.

Література: 11,12,13,14,15,16,17

Практичне заняття

«Інклюзія-стратегія міжнародного та українського законодавства.»

Навчальна мета заняття: ознайомитись з основними поняттями теми, засвоїти теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти, практично закріпити знання, уміння, навички.

Кількість годин 2.

Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Приклади з законодавчо-нормативної бази окремих країн.
2. Освітні закони України, сучасна освітня нормативно-правова база (положення про спеціальну школу, положення про ПМПК, положення про індивідуальне навчання, порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, інструктивно-методичні листи МОН України щодо організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах; психологічного і соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання; завдань працівників психологічної служби щодо запровадження інклюзивного навчання, тощо).

Матеріали: картки із задачами, ватмани, олівці, папір.

План проведення заняття:

- I. Актуалізація опорних знань. Мозковий штурм.
- II. Порядок проведення основної частини заняття.
  1. Створення проекту у групах
  2. Робота з кейсами. Дискусія.
- III. Підсумок. Рефлексія

Семінарське заняття

Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми

Кількість годин 2

Навчальні питання:

1. Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна та горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні шкільні заклади, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатoproфільні центри тощо).

2. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей.

3. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти.

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Реферати:

1. Освітнє середовище інклюзивного типу: специфіка організації в університетах.
2. Доступність та універсальний дизайн навчального середовища у закладі вищої освіти: принципи та технології впровадження.
3. Інноваційний досвід реалізації професійної діяльності в системі інклюзивної освіти країн Західної Європи.
4. Зарубіжний досвід співпраці громадських організацій із закладами вищої освіти інклюзивного типу.

Література: 1,2,6,7,8.

Практичне заняття

«Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі»

Навчальна мета заняття: ознайомитись з основними поняттями теми, засвоїти теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти, практично закріпити знання, уміння, навички.

Кількість годин 2.

Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей..

2. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти.

Матеріали: картки із задачами, ватмани, олівці, папір.

План проведення заняття:

- I. Актуалізація опорних знань. Мозковий штурм.
- II. Порядок проведення основної частини заняття.
  1. Створення проекту у групах
  2. Робота з кейсами. Дискусія.
- III. Підсумок. Рефлексія

Семінарське заняття

Тема 4. Інклюзивні школи – ефективні школи.

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми

Кількість годин 2

Навчальні питання:

1. Складові інклюзії. Чому впровадження інклюзії у школі може бути неефективним? Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища.

2. Інклюзивні школи-ефективні школи. Роль психолога у впровадженні інклюзивної освіти

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Реферати:

1. Соціальні служби та їх роль у наданні спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб студентів.

2. Організація соціокультурних проектів у закладах вищої освіти інклюзивного типу.

Література: 11,12,13,14,15,16,17.

Практичне заняття

«Інклюзивні школи – ефективні школи»

Навчальна мета заняття: ознайомитись з основними поняттями теми, засвоїти теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти, практично закріпити знання, уміння, навички.

Кількість годин 2.

Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища.
2. Роль психолога у впровадженні інклюзивної освіти.

Матеріали: картки із задачами, ватмани, олівці, папір.

План проведення заняття:

- I. Актуалізація опорних знань. Мозковий штурм.
- II. Порядок проведення основної частини заняття.
  1. Створення проекту у групах
  2. Робота з кейсами. Дискусія.
- III. Підсумок. Рефлексія

Семінарське заняття

Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми

Кількість годин 2

Навчальні питання:

1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище.
2. Батьки – як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Завдання батьків як членів навчальної команди. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Обмін конструктивною інформацією.
3. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Батьки – активні учасники шкільної громади. Волонтерство та адвокатство батьків.

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Література: 1,2,5,8,10.

Практичне заняття

«Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти»

Навчальна мета заняття: ознайомитись з основними поняттями теми, засвоїти теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти, практично закріпити знання, уміння, навички.

Кількість годин 2.

Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище..
2. Допомога громадських організацій та соціальних служб.

Матеріали: картки із задачами, ватмани, олівці, папір.

План проведення заняття:

- I. Актуалізація опорних знань. Мозковий штурм.
- II. Порядок проведення основної частини заняття.
  1. Створення проекту у групах
  2. Робота з кейсами. Дискусія.
- III. Підсумок. Рефлексія

Семінарське заняття

Тема 6. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми
Кількість годин 2

Навчальні питання:

1. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку.
2. Мультидисциплінарна команда та її діяльність в умовах інклюзивного навчального закладу. Співпраця фахівців як умова успішності інклюзивного навчання та виховання.

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Реферати:

1. Організація соціально-педагогічних проектів у закладах вищої освіти інклюзивного типу.
2. Організація благодійних проектів у закладах вищої освіти інклюзивного типу.

Література: 2,3,4,8,11,12.

Практичне заняття

«Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.»

Навчальна мета заняття: ознайомитись з основними поняттями теми, засвоїти теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти, практично закріпити знання, уміння, навички.
Кількість годин 2.

Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку.
2. Мультидисциплінарна команда та її діяльність в умовах інклюзивного навчального закладу.

Матеріали: картки із задачами, ватмани, олівці, папір.

План проведення заняття:

- I. Актуалізація опорних знань. Мозковий штурм.
- II. Порядок проведення основної частини заняття.
  1. Створення проекту у групах
  2. Робота з кейсами. Дискусія.
- III. Підсумок. Рефлексія

Семінарське заняття

Тема 7. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів.

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми

Кількість годин 2

Навчальні питання:

1. Курикулум (навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти): визначення та складові.
2. Державний стандарт для дітей з особливими освітніми потребами. Загальноосвітні, спеціальні та корекційно-розвивальні програми, їх адаптація та модифікація.
3. Реалізація курикулуму в навчальному процесі.

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Література: 1,2,5,8,10.

Семінарське заняття

Тема 8. Індивідуальний навчальний план та його складові.

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми

Кількість годин 2

Навчальні питання:

1.Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму. Необхідність використання індивідуального плану у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

2.Розробка індивідуального навчального плану. Підготовка та вимоги до підписання ІНП. Співпраця з батьками при розробленні та виконанні індивідуального навчального плану.

3.Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану.

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Література: 12,15,17,18

.

Практичне заняття

«Індивідуальний навчальний план та його складові»

Навчальна мета заняття: ознайомитись з основними поняттями теми, засвоїти теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти, практично закріпити знання, уміння, навички. Кількість годин 2.

Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Необхідність використання індивідуального плану у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами..

2. Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану.

Матеріали: картки із задачами, ватмани, олівці, папір.

План проведення заняття:

I. Актуалізація опорних знань. Мозковий штурм.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1.Створення проекту у групах

2.Робота з кейсами. Дискусія.

III. Підсумок. Рефлексія

Практичне заняття

«Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами»

Навчальна мета заняття: ознайомитись з основними поняттями теми, засвоїти теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти, практично закріпити знання, уміння, навички.

Кількість годин 4.

Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Оцінювання навчальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами.
2. Облікове портфоліо дитини з інклюзивного класу початкової школи.

Матеріали: картки із задачами, ватмани, олівці, папір.

План проведення заняття:

- I. Актуалізація опорних знань. Мозковий штурм.
- II. Порядок проведення основної частини заняття.
  1. Створення проекту у групах
  2. Робота з кейсами. Дискусія.
- III. Підсумок. Рефлексія

Семінарське заняття

Тема 11. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх учнів.

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми

Кількість годин 2

Навчальні питання:

1. Диференційоване викладання: обґрунтування підходу. Диференціація змісту; процесу, кінцевих результатів.
2. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання. Сучасні системи навчання як основа стратегій викладання в інклюзивному навчальному закладі.

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Література: 20,21,23,24.

Семінарське заняття

Тема 12. Розвиток міжособистісних стосунків в учнівському колективі.

Навчальна мета заняття: поглибити та закріпити знання з теми
Кількість годин 2

Навчальні питання:

- 1.Формування життєвої компетентності у дітей з особливими потребами для налагодження дружніх стосунків з ровесниками.
- 2.Формування класного колективу і створення атмосфери сприйняття відмінностей.

Методичні вказівки: володіння термінологічним апаратом, дотримання норм етики, знання нормативної документації, що регламентує інклюзивну освіту.

Література: 1,2,5,8,10.